

2023 TÜRKİYE'SİNDE BİLGİ VE TEKNOLOJİ YÖNETİMİ (*)

Yusuf Işık
İktisatçı
Haziran 2008

I. 2023'te Dünyada Geçerli Olacak Çerçevenin Özellikleri

2023 ufkuna bakarken o dönemde hangi alanın durumunun ne olacağını tahmin etmek güçtür. Günümüzde gelişmenin artan karmaşıklığı ve içerdığı belirsizlik unsurları, aradaki sürenin görelî olarak kısa olmasına rağmen, bu güçlüğü daha da artırmaktadır. Ama, **gelişmenin sürükleyici güçlerinin özelliklerini** irdelemeye dayalı bir yaklaşım izleyerek o dönemin taşıyacağı genel nitelikler hakkında önemli bir ölçüde fikir edinmek mümkündür. Farklı senaryolar oluşturmak bu yaklaşımı daha aydınlatıcı kılar fakat bu kısa yazıda konu yalnızca 2023'te ortaya çıkması beklenen genel görünüm çerçevesinde geçerli olacağı düşünülen koşullar uyarınca ele alınmaktadır.

Dünya ekonomisi bugün Bilgi Ekonomisine dönüşme süreci içindedir. Bu dönüşüm çerçevesinde bilgi yoğun ve yüksek katma değer yaratan faaliyetlerin tüm ekonomik ve sosyal alanlardaki yeri ve işlevi giderek artmaktadır. Önümüzdeki 20-25 yıllık dönemde bu süreç güçlenmeye devam edecek, başarılı ülke ve bölgeler öncelikle bu alanda yüksek bir performansa sahip ekonomiler olacaktır. Gelişme tek bir faktöre indirgenemeyecek kadar karmaşık bir süreç olmakla birlikte, en azından önümüzdeki birkaç on yılda bilgi yoğun ve bilimsel ve teknolojik gelişmeye dayalı faaliyetlerin sürükleyici bir rol oynayacağı olgusu üzerinde önemli ölçüde görüş birliği vardır.

2023 Türkiye'sinde bilgi ve teknoloji yönetimi konusunu ele alırken öncelikle o dönemde geçerli olacağı öngörülen genel koşullara, özelliklere bakmaya ihtiyaç bulunduğundan, burada konu **Bilgi Ekonomisi perspektifinde** incelenecektir. Konuya genel düzeyde ve esas olarak kamu kesimi açısından yaklaşıldığını, ama bilgi ve teknoloji yönetimi alanlarında mikroekonomik düzeyde ve özel sektöre ilişkin gelişmelerin de değişim sürecinin temel bir bileşeni olduğunu belirtmek gerekir.

(*) **Cumhuriyet Bilim Teknoloji** dergisinin 04 Temmuz 2008 tarihli sayısında yayımlanmıştır.

On beş yıl sonrası, Bilgi Ekonomisinin önümüzdeki 20-25 yıllık derinleşme ve Çin ve Hindistan başta olmak üzere yeni güç odağı niteliği kazanmakta olan ülkelerle Brezilya gibi yükselen ekonomilere yaygınlaşma sürecinin ileri bir aşamasına tekabül edecektir. 2023'te dünya ekonomisinin işleyişinde geçerli olacak faktörler, genelde hızlanmaya devam edecek olan küreselleşmenin de etkisiyle, bugünlere göre çok önemli farklılıklar içerecek ve bugünlere göre bile daha kritik faktörler oluşturacak olan bilgi ve bilim ve teknoloji alanlarında yönetim parametreleri çok yeni özellikler taşıyacaktır. On beş yıl sonrasının dünyasının özelliklerine ilişkin ipuçlarının bir bölümü bugünkü gelişmeler tarafından sergilenmektedir. Örneğin gelişmiş ülke milli gelirlerinin hızla artan bir bölümü doğrudan bilgiyle bağlantılı faaliyetlerden oluşmaktadır. Bu parametre OECD ülkeleri ortalaması olarak şimdiden yüzde 40'ı aşmaktadır. Yatırımların bilgiye dayalı bileşeni de sürekli bir artış göstermektedir. Diğer bir örnek, dünya ekonomisinde birçok büyük şirketi de sarsan bugünkü belirsizlik ve durgunluk döneminde bilişim, biyoteknoloji gibi alanlardaki şirketlerin büyük bir bölümünün bu daralma dönemini büyümeye ve karlarını artırmaya devam ederek geçirmekte olmalarıdır. Bu nitelikte şirketlerin dünyadaki şirketler sıralamasındaki yerleri üst basamaklara yerleşmektedir. **Genelde 2023 ufkunda bilgi ve teknolojiye dayalı üretim ve çok ileri düzeyde insan gücü eğitimi, yüksek bir performans için şimdiden vazgeçilmez faktörler haline gelmiştir.**

Bilginin öne çıkacağı önümüzdeki 15 yılda **gelişme geçtiğimiz 15 yıldan da daha hızlı, değişim daha kapsamlı ve yönetim işlevi daha karmaşık olacaktır.** Küreselleşmenin hızlanarak süreceği koşullarda gerçekleşecek olan gelişme sürecinde ortaya çıkacak olan bu kapsamlı değişimler öncelikle bilgi faktörünün niteliği ve ayırt edici özelliklerinden kaynaklanacaktır.

Diğer taraftan her ne kadar giderek daha karmaşıklılaşsa, geçmişe göre daha çok faktöre dayalı bir nitelik kazansa ve lineer olmasa da **gelişme sürecine yön vererek geleceği şekillendirme olanağı da artmaktadır.** Ama önümüzdeki birkaç yılda kararlı, kapsamlı adımlar atmak kaydıyla.

2023 ufkuna bakışın en büyük yararı şimdiden atılması gerekli bu adımların ve yaratılması gereken kapasitelerin niteliklerine ışık tutmak olacaktır.

2023 ufkunun gerektirdiği dönüşüm için hazırlık yapanların sağlayacağı performans artışı ne kadar büyük olursa, bu hazırlığı yapamayanların performans kaybı da en az aynı ölçüde olacaktır.

Bilginin başlıca bir üretim, rekabet ve performans faktörü olarak genelde öne çıkıp ekonomik ve sosyal yaşamı şekillendirmesi sürecinde 2023 yılı dolayında bu çerçevede çok kapsamlı etkilere yol açacak ve **yönetim parametrelerini de değiştirecek olan başlıca gelişme alanlarına** kısaca değinmek yararlı olacaktır.

- 2023'te **biyoteknolojideki olağanüstü gelişmeler sonucu hücrenin bütünüyle modellenmesine** yaklaşılmış ya da bu başarılmış olacaktır. Bu aşamaya erişilmesi birçok ciddi hastalığa çözüm getirilmesine olanak verecektir. İnsanın belirli kritik özelliklerini etkileme alanında yeni ve çok ileri sınırlara ulaşılabilecektir. Belirli özelliklere sahip bitki ve hayvan üretme kapasitesi bugünkünden çok daha ötede olacaktır. Bu gelişmeler ekonomik ve sosyal yaşamı köklü biçimde etkileyecek, yeni yapılanmalar ortaya çıkaracaktır. Aynı zamanda etik ve çevre alanlarında ciddi yeni sorunları gündeme getirecektir.
- **Nanoteknoloji**, sanayi sektörünü ve enerji alanını derinden etkileyecek olan yeni ve "amaçlanan işleve göre hareket edebilen ve ortama uyum sağlayan" akıllı malzemelerin ve teknolojilerin yaratılmasına olanak verecektir.
- **Bilişim kapasitesi** olağanüstü boyutlarda artacak, böylece astronomiden ekonomiye kadar hemen hemen tüm alanlarda **formüle edilebilecek problemlerin tamamına yakını denebilecek kadar büyük bir bölümü çözülebilecektir**. Ekonomik faaliyetlerin ve günlük yaşam için gerekli işlemlerin çok büyük bir bölümü sayısallaştırılacaktır.
- Tüm bu alanlardaki ilerlemeler iç içe geçerek yeni boyutlara ulaşacak, genelde bilimin **teknolojiyi ve üretimi etkileme gücü daha da artacak** ve

matematik gibi soyutlama gücüne dayalı alanlar yeni bir önem kazanacaktır.

- **İnsanın beynini kullanma kapasitesi** giderek bu gelişmelerin odak noktasını oluşturacak olan **bilişsel bilimlerin** (cognitive sciences) sağlayacağı olağanüstü kapasitelerle ve belki de, 2023'te olmasa da izleyen yıllarda, aynı zamanda beyne chipler iliştilmesi ve/veya kimyasal maddeler aracılığıyla olağanüstü boyutlarda artırılacaktır.
- **Bilişsel bilimlerin** bu şekilde diğer bilim ve ileri teknoloji alanlarıyla yakınsaması sonucunda **insanın potansiyelini kullanma ve giderek kendini dönüştürme kapasitesi** yeni ve çok ileri boyutlara, yeni sınırlara ulaşacaktır. Bu gelişme toplumsal açıdan yeni olanaklar ama aynı zamanda yeni sorunlar da gündeme getirecektir
- 2023 dolayında **maddenin yapısı ve hareketinin tüm özelliklerinin keşfi** ve buna dayanarak **üretim yapma ve insanın faaliyetlerini geliştirme kapasitesi** açısından olağanüstü ileri noktalara gelinecektir.
- 2023'te aynı zamanda **teknolojide yeni bir alt-üst oluşa** yaklaşıyor olunacaktır.

Bu olgular 2023'te dünya ve Türkiye ekonomisinin bütünü ve Türkiye'de bilgi ve teknoloji yönetimini doğrudan etkileyecektir. Bu çerçevede: **rekabet** çok daha sıkılaşacak ve bugünküne göre de **çok daha küresel** hale gelecek; **fikri mülkiyet** bilginin en değerli varlık (asset) olması doğrultusunda ekonomik faaliyetin odağına yerleşecek; küresel süreçte **uluslar üstü kuralların ve kurumların** önemi bir ölçüde artacak; **eğitimde ve araştırmada mükemmeliyet** giderek genel norm niteliği kazanacak; bir taraftan **bu gelişmelerin gerektirdiği dönüşümleri gerçekleştirirken aynı zamanda politikalarında bir ulusal motif gözetebilen** ve küresel boyuttaki Bilgi Ekonomisinin hem sürekli devinim içeren gelişme özelliklerine hem de orta ve uzun vadeli gelişme eğilimlerine **uygun bir strateji geliştirebilen** ülkelerin ekonomilerinin performansı çok daha yüksek olacaktır. Bu nedenle ekonomiler ve kuruluşlar düzeyinde gelişmeyi daha etkin

kılmak ve fırsatları yakalamak açısından **stratejik planlama** önemini koruyor olacaktır.

2023 ufkunda **iklim değişikliği** yeni bir kısıt ve aynı zamanda teknolojik bileşeni yüksek temel bir üretim boyutu oluşturacaktır.

AB'nin bütün bu doğrultulardaki gelişme gücü, bugünkü kendini kısıtlayıcı tavrını aşması ve kurucu ilkelerine yeniden ve net bir biçimde yönelmesi kaydıyla, 2023'te belirgin ölçüde artıyor olacaktır.

II. Türkiye'nin 2023 Perspektifinde...

Türkiye'nin gelişme perspektifi yukarıda belirtilen ve aynı zamanda çoğu daha bugünden ülkemiz gündeminde yer almaya başlayan koşulların çok daha yaygın ölçüde geçerli olacağı öngörülen **uluslar arası çerçeveye giderek daha çok bütünleşmesini** gerektirecektir. Ülkemizin 2023'de dünyada yeterince ileri bir konuma ve yüksek bir performansa sahip olması için bilgi ve teknoloji yönetimi alanında yapıyor olması gerekenlere kamu yönü ağırlıklı olarak ama özel sektörün genel konumunu da kapsayarak bakıldığında öne çıkan faktörler şunlardır.

- Ø Bilgi Ekonomisinin derinleştirilmesi açısından **gelişmenin bu doğrultuda temel ve belirgin bir yöne sahip olması** önem taşıyacaktır.
- Ø Genel bir hedef olarak **insan gücü potansiyelinin ve ekonominin diğer temel faktörleri, yapısal unsurları ve işleyiş kapasitesinin** yüksek bir performansa ulaşma doğrultusunda **en etkili biçimde harekete geçirilmesi** gerekecektir.

Bu çerçevede en kritik faktörler şunlar olacaktır:

- **İnsan gücüne mükemmeliyet düzeyinde ve uluslararası sertifikasyona sahip bir eğitim** sağlayacak sistemin var olması ve geliştirilmeye devam etmesi;

- Genel ekonomik gelişme çerçevesinin Türkiye'nin potansiyeline ve 2001 krizini izleyen yıllarda bu alanda gerçekleştiği performansla uygun olarak **yıllık ortalama yüzde 7 oranında bir büyüme** hızına, **yatırım oranında yaklaşık olarak yüzde 30'a varan, iç tasarruf oranında bu düzeye yaklaşan düzeylere ulaşılmasının** öngörülmesi;
- Bilgi Ekonomisinin ancak **güçlü bir sosyal gelişme temelinde** gelişebileceği gerçeğine uygun politika tercihlerinin benimsenmesi;
- **Temel bilimlerin** bir teknoloji ve üretim kaynağı olarak öne çıkarılması;
- Kamu araştırma kurumlarının dünya çapında etkili düzeye gelmesi ve **kamu araştırma kuruluşları-özel sektör-üniversite üçlüsünün, örneğin bugün Kore'nin biyoteknoloji alanında yaptığı gibi, yeni ileri teknolojilerin geliştirilmesi için birlikte orta ve uzun vadeli programlar** uygulamaları;
- Bu çerçevede öncelikli bir girişim olarak Türkiye'nin olağanüstü bir zenginlik kaynağı oluşturan **3000'nin üzerindeki endemik, yani başka bir ülkede bulunmayan bitki türünün**, çevre etkisini de gözetenek, biyoteknolojide sağlanacak gelişme yoluyla değerlendirilmesi;
- Şirketlerin ve ilgili kamu kuruluşlarının dünyadaki yüksek katma değerli **üretim ve araştırma ağbağlantıları** içinde olmalarının sağlanması;
- **Sanayi politikasının** gerekli esnekliğe sahip ama Bilgi Ekonomisinin derinleşmesinin gerektireceği özelliklere uygun olması ve kamunun gereken durumlarda şirketlerin gelişme süreçlerini doğrudan yaşayıp izleyerek uluslararası kurallara uygun teşvikler sağlayacağı bir nitelik taşıması;
- **Savunma sanayisine ilişkin süreçlerde bilim ve teknoloji boyutunun azami ölçüde değerlendirilmesi**; bu çerçevede sanayinin genelinin gelişimi ile savunma sanayisi arasındaki **karşılıklı etkileşimden** yararlanılması;
- **Küresel ısınma ve çevrenin** ekonomik faaliyetlerin bütününe derinden etkileyecek konular olarak ele alınması ve **teknolojik ilerlemenin** bu

alanlardaki dev sorunların çözümünde en etkili faktörlerden birini oluşturması.

Tüm bu politika araçları **esnek, dünya rekabetinin gerektirdiği niteliklerde, ve, dar anlamda olmamakla birlikte en kritik gelişme alanlarını öne çıkarıp belirginleştiren, yeni fırsatların yakalanmasına olanak veren bir genel stratejik planlama süreci çerçevesinde ele alınır ve aynı zamanda kuruluşlar düzeyinde benzeri niteliklerde uyumlu stratejik planlarda yer alırsa sonuç verecektir.**

2023 ufkuna yönelik bu süreçte en önemli alanlardan biri de on beş yıl sonra bilgi ve teknolojinin yönetimi açısından hayati bir önem taşıyacak olan **standart ve spesifikasyonlar ve regülasyonları geliştirme kapasitesi** olacaktır. Bu kapasitenin geliştirilmesi diğer ilgili regülasyon mekanizmalarıyla birlikte Bilgi Ekonomisinin derinleştirilmesinin gerektireceği **özel sektör yatırımları** açısından da yararlı olacaktır.

Kamu yatırımları ve özellikle aynı zamanda teknolojik gelişmenin en önemli sürükleyici güçlerinden biri olan **kamu ihaleleri** için de bu alanda yüksek bir kapasiteye ihtiyaç duyulacaktır.

Fikri mülkiyetin geliştirilmesinin, bunun da ötesinde **giderek ekonomik gelişmenin fikri mülkiyet odaklı kılınmasının ve uluslararası patentin önde gelen bir varlık haline gelmesinin bilgi ve teknoloji yönetiminin temel bir hedefi olarak gözetilmesi gerekecektir.**

Fikri mülkiyet odaklı bir gelişme, üretimin giderek daha bilgi yoğun hale geldiği bir dünya ekonomisinde **Türkiye'nin ihracatını 2023'te 500 Milyar dolar hedefine ulaştırmak bakımından** da gerekli olacaktır. Dolayısıyla bütün ekonomik yapıyı etkileyecektir. Bu yalnızca uygun regülasyonlarla değil aynı zamanda gerek özel sektör, gerekse kamunun temel tercihlerinde belirgin olarak ortaya konmakla ve uygulanmakla gerçekleşebilecektir.

Bu açıdan **inovasyon ve Ar-Ge'nin şirketler ve kamu düzeyinde öncelikli bir faaliyet konumuna getirilmesi** gerekecektir. Kamunun bugün artmakta olan **Ar-Ge desteğinin** daha da yüksek boyutlara çıkmasına, daha

büyük yeni desteklerin daha yüksek düzeyde uzmanlaşmış faaliyetlere yönelmesine, ama bunun için aynı zamanda **bu alandaki özel sektör talebinin de yeni aşamalar** kaydetmiş bulunmasına ihtiyaç duyulacaktır.

Ulusal inovasyon sisteminin Bilgi Ekonomisinin gelişme perspektifinin gerektirdiği aşamalara gelmesi ancak **kamu ve özel sektörün karşılıklı adımlarıyla** mümkün olacaktır.

Üniversitelerde **mükemmeliyet merkezleri** kurulması ve **yeni araştırma kapasitelerinin yaratılması** ulusal inovasyon sisteminin kritik bileşenlerinden birini oluşturacaktır.

Bilgi ve teknoloji yönetimi aynı zamanda bu alanda yeni ve bugünkünden çok daha kapsamlı bir **finansman ihtiyacı** içerecektir. Bu finansmanın sağlanması için gerekli gelişmelerden biri **Atılım Sermayesinin** (Venture Capital) yaygın biçimde ve uluslararası boyutu da güçlü olan sağlıklı bir mekanizmaya dayalı olarak kullanılabilir hale getirilmesidir.

Bilgi ve teknoloji yönetiminde gereken etkinliği sağlayabilmek için, kamunun:

- **Yönetişim** alanının genelinde ve kurumlara ilişkin düzeyinde yeterli **esnekliği** sağlaması;
- Artan bir titizlikle **liyakate ve performansa dayalı** sistemleri yerleştirmesi;
- **Çok yüksek bilgi ve performans düzeyine sahip uzmanları** istihdam edebilmesi;
- İlgili **bağımsız düzenleyici kurumların** işlev ve gücünü artırması, **bilimsel ve teknolojik gelişmenin** ve **etik** kaygıların gerektireceği yeni bağımsız kurumlar oluşturması;

ve,

- Tüm ilgili kurumları **sürekli öğrenen ve yenilenebilen** kuruluşlar haline getirmesi gerekecektir.

Bu çerçevede kamunun yanı sıra özel sektör ve tüm kurumsal yapılarda varolan en kritik sorunlardan biri ülkemizde gelişmenin bugün ihtiyaç duyduğu

özelliğe göre hala **katı kalabilen hiyerarşi anlayışı ve yapısının aşılması**, bu anlayış ve yapının Bilgi Ekonomisine dönüşen bir toplumun gereklerine uygun olarak **daha esnek ve liyakate dayalı hale gelmesi** gereğidir. 2023 ufkunda gerekli disiplin ve saygı kuralları göz ardı edilmeksizin bu alanda **bilginin hiyerarşisine** dayalı ve **yaratıcı düşüncenin** gelişmesine elverişli ortamı sağlamaya yönelik bir anlayış ve yaklaşıma odaklanılmasına ihtiyaç bulunacaktır.

Sektörel alanlar düzeyinde bakıldığında kamunun doğrudan ve dar anlamda sektörel tercihler yapması doğru olmamakla birlikte, **belirli kritik ve sürükleyici sektörlerin dünya ekonomisi açısından 2023'te de taşıyacakları önem nedeniyle kamunun bu sektörlerin gelişmesini etkili bir biçimde teşvik etmesine** ihtiyaç bulunacaktır.

Bunlardan **bilişim ve iletişim**, kamunun kendi faaliyetlerinin ya da katıldığı veya denetlediği faaliyetlerin temel bir bileşeni olacaktır. Özellikle bilişim teknolojilerinin ve **yazılım kapasitesinin** geliştirilmesi olağanüstü bir önem taşıyacaktır. Bu gelişme **e-devletin** yeni aşamalara ulaştırılmasıyla birlikte genel kamu yönetimi, yerel yönetim, eğitim, sağlık gibi 2023 koşullarında yeni ve çok daha ileri özellikler ve birçoğu kişiye özgü hizmetler gerektirecek alanlarda ve ekonomik gelişmenin geneli açısından köklü yeni potansiyeller sağlayabilecektir. AB'nin Grid adını taşıyan projesi çerçevesinde çok yüksek kapasiteli Internet hatları üzerinden **sanal gerçeklik ağbağlantıları** kurularak örneğin bazı araştırmaların ve çeşitli faaliyetlerin uluslararası düzeyde aynı yerde çalışırımıçasına gerçekleştirilebilmesi Türkiye'nin de dışında kalmaması gereken bir gelişme oluşturacaktır.

Biyoteknoloji ve nanoteknoloji ve genelde bu ve benzeri alanlardaki **temel bilimler** ile **matematik**, tüm ilgili alanların ileri uygulamalarda giderek daha çok **iç içe geçme süreci de dikkate alındığında**, Türkiye'nin rekabet ve gelişme gücü açılarından ileri düzeylere ulaşması zorunlu ilerleme alanları olacaktır.

Tüm bunlar yalnızca ileri teknoloji sektörlerinin önem taşıyacağı anlamına gelmemektedir. **Tarım, su, enerji, gıda, sağlık gereçleri, tekstil ve kimya, otomotiv, makine, beyaz eşya, tüketici elektroniği, gemi yapımı, kuyumculuk, inşaat gibi sektörlerle bugün henüz öne çıkmamış bir dizi yeni**

alanda da Türkiye 2023'te önemli potansiyeller taşıyor olacaktır. Ama bunlarda da ileri teknoloji ve tasarım faktörlerini kullanmak ve geliştirmek kaydıyla.

Yukarıda belirtilen bütün konularda AB'ne üyelik süreci doğrultusunda ilgili **AB ağbağlantılarına** katılmaya ihtiyaç bulunacaktır. Bu çerçevede Türkiye'nin Çerçeve Programlara, Teknoloji Platformlarına ve Ortak Teknoloji Yatırımı Girişimlerine aktif biçimde katılımı büyük önem taşıyacaktır. Bunların ötesinde Türkiye'nin AB çerçevesinde kendini de derinden etkileyecek **kural, standart ve spesifikasyonların belirlenmesinde söz sahibi olması** kritik bir ihtiyaç oluşturacaktır. Bunun sağlanması ise, siyasi faktörlerin yanı sıra, ülkemizin bilim - teknoloji - ekonomi alanlarındaki kapasitelerinin yüksekliği ile de yakından bağlantılı olacaktır. Bu gelişmeler üyelik sürecinin genelini güçlendirilmesini de etkileyecektir.

2023'te Türkiye o günün Bilgi Ekonomisine dönüşmüş ileri konumdaki ülkelerine, ekonomilerine yakınsıyor mu yoksa bunlardan uzaklaşıyor mu olacaktır? Uzaklaşmakta olacak olursa bu durum gelecek için olağanüstü güçlükler getirecektir. Gelişmenin, başlangıçta da belirtildiği gibi, yalnızca birkaç faktöre indirgenemeyeceğini unutmadan, 2023'te Türkiye'nin Bilgi Ekonomisine dönüşüm açısından erişmiş olacağı performans düzeyini sınırlı bir biçimde de olsa tartmak için, en azından bir kopuş olmadığını yansıtmak açısından yararlı olacağı düşünülen şu **birkaç yalın gösterge** belirtilebilir:

2023'te:

- Türkiye'nin **dünyada iki teknolojide önde** olması;
- **Üç Türk şirketinin dünyada önde gelen** şirketler arasında bulunması;
- **40 Türk şirketinin hisselerinin dünya borsalarında** işlem görmesi;
- **Uluslararası patent başvurusu sayısının yılda 3000'e** ulaşarak bu alanda şu anda görece olarak gerilerde olan, örneğin 3000 dolayında uluslararası patent başvurusu bulunan İtalya gibi ülkelerin bugünkü düzeyine çıkması;
- **Eğitim alanında eğitim süresi ve niteliği bakımından en gelişmiş ülkelerle farkın bugünkünün yarısından azına inmesi;**

- Doğa bilimlerinde bir **Nobel** ödülü veya Matematikte **Fields Madalyası** kazanılması.

Türkiye geçtiğimiz on yıllarda, kaydettiği gelişmelerin yanı sıra **Bilgi Ekonomisine dönüşüm açısından birçok alanda önemli fırsatlar kaçırmıştır**. Bunların bir bölümü belirli kritik alanlarda çok büyük gecikmelere ya da bazı durumlarda geri dönülmez kayıplara yol açmıştır. Ülkemiz ileri teknoloji ve yüksek katma değer yaratılmasıyla bağlantılı bazı sektörlerde var olan potansiyelini yitirmiştir. Bununla birlikte **Türkiye'nin en gelişmiş ülkelere ve AB ortalamasına 2023'te değilse de bu tarihi izleyen kısa dönemde yakınsaması olanağı kesin olarak vardır**. Ülkemiz bunu başarabilmek için gerekli potansiyele sahiptir. **Bilgi Ekonomisine dönüşüme odaklı ve ana çizgileri yukarıda belirtilen politikaların izlenmesi ve gelişmelerin sağlanması bu potansiyelin gerçeğe dönüşmesi için vazgeçilmez koşullardan biridir**.

2023'te Türkiye'nin 2050 ufkuna etkili biçimde hazırlanabilmesi bu gelişmeleri başarmasına, bunun için de bu doğrultuda şimdiden harekete geçmesine yakından bağlı olacaktır.